

10

Naturmiljö och naturresurser

Förluster av naturvärden hotar människors försörjningsmöjligheter, hälsa och välbefinnande och på lång sikt livskraften hos samhällen. Klimatförändringar accelererar förluster, vilket i sin tur kan öka sårbarheten för klimatrisker och dessutom påskynda klimatförändringarna. Naturbaserade lösningar kan bidra till att mildra klimatrisker och öka samhällets motståndskraft, såväl lokalt som i större regioner och innebära multifunktionella nyttor.

EU:s arbete med biologisk mångfald

En betydande andel av de 25 procent av EU:s budget som avsatts för klimatåtgärder kommer att investeras i biologisk mångfald och naturbaserade lösningar.

EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 presenterades i maj 2020¹. Strategin är en del av den europeiska gröna given och syftar till att föra Europas biologiska mångfald mot återhämtning. Den syftar till att bygga upp motståndskraft mot framtida hot som skogsbränder, osäker livsmedelsförsörjning och stödjer en grön återhämtning efter covid-19-pandemin. I strategin konstateras att pandemin har tydliggjort behovet av hållbara distributionskedjor och konsumtionsmönster, som inte överskrider de planetära gränserna. Över hälften av världens totala BNP är beroende av naturen och de tjänster som den tillhandahåller. Det konstateras att naturen befinner sig i kris och att de fem främsta orsakerna bakom förlusten av biologisk mångfald är förändrad mark- och havsanvändning, överexploatering, klimatförändring och invasiva främmande arter².

Flera av målen i Agenda 2030 relaterar till naturmiljö och naturresurser. Det inkluderar bland annat Mål 2.4 som innebär att senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen. Vidare att metoderna bidrar till att upprätthålla ekosystemen samt stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och att de successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten. Även mål 6.6 – att senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland

berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar, samt mål 12.2 – att senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser berörs.

EU-kommissionen lyfter fram att återställda marina ekosystem med fullgott skydd ger väsentliga hälso- mässiga, sociala och ekonomiska fördelar för kust- samhällen och EU som helhet, samt att behovet ökar kraftigt till följd av den globala uppvärmningen.

EU-kommissionen konstaterar även att det krävs större ansträngningar för att restaurera ekosystem med sötvatten och vattendragens naturliga funktioner. Minst 25 000 km vattendragssträckor ska återställas till fritt strömmande vattendrag före 2030.

Etablerade invasiva arter ska hanteras så att antalet rödlistade arter som hotas av dessa ska minska med 50 procent, genom att intensifiera genomförandet av EU:s förordning om invasiva främmande arter, annan lagstiftning och relevanta internationella avtal.

EU:s strategi för biologisk mångfald innebär en ökad ambition på europeisk nivå inom flera politikområden samt mer ambitiösa mål vad gäller främst miljö, klimat och hälsa. För att nå detta kommer det att krävas åtgärder och eventuellt ny lagstiftning. När detta konkretiseras och realiserats kommer det framgå vad det får för effekter på svenska regler.

Den svenska regeringen välkomnar att strategin för biologisk mångfald tydliggör synergier mellan klimatfrågan och biologisk mångfald och bedömer det angeläget att bland olika kostnads-

¹ European Commission. 2020. Proposed Mission: A climate resilient Europe prepare Europe for climate disruptions and accelerate the transformation to a climate resilient and just Europe by 2030. The mission board for Adaptation to Climate Change. Independent expert report file:///C:/Users/a000544/Downloads/KIO420482ENN.en%20(7).pdf.

² Europeiska miljöbyrån. 2020. Europas MiljöTillstånd och utblick 2020. Sammanfattning. <https://www.eea.europa.eu/soer/sv/publications/europas-miljo-tillstand-och-utblick>.

effektiva lösningar även nyttja naturbaserade lösningar i syfte att använda potentialen i biologisk mångfald. Det kan innebära till exempel att anlägga eller restaurera våtmarker där så är lämpligt. Regeringen anser att bevarande och restaurering av kolsänkor kan vara en effektiv klimatåtgärd men lyfter även att det inte får varken hindra ett aktivt och hållbart brukande av skogen eller en långsiktigt ökad och hållbar produktion av bioenergi, livsmedel och fossilfria material från jord- och skogsbruket. Regeringen lyfter även att effekterna av klimatförändringar och minskad biologisk mångfald för unionens urfolk är stor. Ett exempel är att den samiska traditionella renskötseln påverkas negativt av dessa förändringar samtidigt som den bidrar positivt till biologisk mångfald. Urfolks traditionella kunskap bör i högre utsträckning synliggöras och tillvaratas³.

I strategin för biologisk mångfald anger kommissionen även att EU:s nya skogsstrategi ska vara i linje med strategin för biologisk mångfalds ambitioner, kopplat till biologisk mångfald och klimatneutralitet. EU:s nya skogsstrategi, som lanserades i juni 2021, syftar till att säkra den biologiska mångfalden, men även till att fånga upp och lagra mer kol och göra skogarna mer motståndskraftiga mot klimatförändringar. Hur och när EU:s nya skogsstrategi kommer att få betydelse för svenskt skogsbruk och svensk lagstiftning återstår att se.

Ekosystembaserad förvaltning – ett nytt sätt att tänka

Att möta klimatförändringar med en ekosystembaserad förvaltning kräver ett förändrat sätt att tänka bland beslutsfattare. För att vikten av biologisk mångfald och kopplingarna till klimatförändring ska få genomslag krävs att det blir tydligt för allmänheten vad det innebär för vårt dagliga liv. Beslut kommer att behöva tas som knyter an till såväl kommunal planering som till olika direktiv, inklusive vattendirektivet, och som slår vakt om ekosystemtjänster.

Introduktion till delkapitel

Detta kapitel är uppdelat sektorsvis. I realiteten berör frågor ofta flera sektorer samtidigt. Åtgärder och förhållanden inom olika sektorer har en kumulativ inverkan. Det gäller bland annat behovet av att samtidigt se på frågor som rör terrestra ekosystem (kapitel 10.1), skogen och skogsbruket (kapitel 10.2) och renskötsel (kapitel 10.3). Behovet av att arbeta sektorsövergripande uppmärksammas bland annat av Naturvårdsverket som lyfter att det behövs en genomgripande analys av incitament och andra styrmedel som effektivt kan styra mot ett ekologiskt långsiktigt hållbart skogsbruk utifrån ett landskapsperspektiv.

Till viss del berörs sektorsövergripande problematik i de olika kapitlen, men en ytterligare fördjupning med landskap och avrinningsområden i centrum rekommenderas för fortsatt arbete (se kapitel 16.3 Vatten – en gemensam resurs och en bred samhällsfråga, samt slutkapitlen 18 och 19).

FOTO: ADOBE STOCK